

Sygn. akt: WSP 9/13

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Edward Matwijów

SSN Jerzy Steckiewicz

w sprawie skargi A. P. na przewlekłość postępowania prowadzonego przez Wojskowy Sąd Okręgowy w W. w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w O. z dnia 3 grudnia 1974 r. (sygn. akt: Sg .../74), mocą którego A. P. został skazany za przestępstwo z art. 188 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL na karę 3 lat pozbawienia wolności,

p o s t a n o w i ł:

1. uwzględnić skargę i stwierdzić, że w postępowaniu o wznowienie postępowania karnego zakończonego prawomocnym wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w O. z dnia 3 grudnia 1974 r., sygn. akt: Sg .../74, mocą którego A. P. skazany został za przestępstwo określone w art. 188 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL nastąpiła przewlekłość postępowania,
2. przyznać od Skarbu Państwa sumę pieniężną w wysokości 3000 złotych,
3. zwrócić uiszczoną opłatę od skargi.

UZASADNIENIE

W dniu 4 października 2012 r. do Wojskowego Sądu Okręgowego w W. wpłynął wniosek A. P. reprezentowanego przez radcę prawnego J. N. o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w O. z dnia 3 grudnia 1974 r., sygn. akt: Sg .../74, skazującym wnioskodawcę za przestępstwo z art. 188 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL na karę 3 lat pozbawienia wolności. We wniosku domagano się uchylenia wyroku i uniewinnienia wnioskodawcy od popełnienia przypisanego mu czynu. Jako procesową podstawę wniosku przywołano treść art. 540§1 pkt 2 lit. a k.p.k. Poprzedni wniosek A. P. reprezentowanego przez radcę prawnego o wznowienie, na podstawie art. 403§2 i 4 k.p.c., tego samego postępowania karnego został rozpoznany przez Wojskowy Sąd Okręgowy w W. na posiedzeniu w dniu 11 września 2012 r. i wniosek ten nie został uwzględniony (sygn. akt: Ko 49/12).

Procedując w przedmiocie ponownego wniosku A. P. o wznowienie postępowania, Wojskowy Sąd Okręgowy w W. na posiedzeniu w dniu 14 grudnia 2012 r., sygn. akt: Ko .../12 stwierdził swą niewłaściwość do rozpoznania tego wniosku i sprawę przekazał według właściwości do rozpoznania sądowi powszechnemu, tj. Sądowi Okręgowemu w O.

W uzasadnieniu postanowienia wywiedziono, że przestępstwo, za które został skazany wnioskodawca nie podlega obecnie właściwości sądów wojskowych. W związku z tym uznano, że sądem właściwym do rozpoznania tego wniosku jest sąd powszechny. Rozstrzygnięcie to uzasadniono odwołaniem się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25.09.1991 r., I KZP 28/91, OSNKW 1992/1-2, poz. 2, w której na gruncie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego opowiedziano się za praktyką, wynikającą ze zmiany właściwości sądów wojskowych wprowadzonej ustawą z dnia 5 kwietnia 1955 r. o przekazaniu sądom powszechnym dotychczasowej właściwości sądów wojskowych w sprawach karnych osób cywilnych, funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa

publicznego, Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej, w ramach której wnioski o wznowienie postępowania we wskazanych w uchwale sprawach powinny być rozpoznawane przez sądy powszechne.

Na to postanowienie zażalenie wniósł pełnomocnik wnioskodawcy - radca prawny, żądając przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w S.

Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa postanowieniem z dnia 12 lutego 2013 r., na podstawie art. 545§1 w zw. z art. 430§1 k.p.k. pozostawił wniesione zażalenie bez rozpoznania, uznając błędność decyzji Prezesa Wojskowego Sądu Okręgowego w W. o przyjęciu zażalenia, pochodzącego od radcy prawnego - osoby nieuprawnionej do występowania z własnym zażaleniem w sprawie. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy, nie przesądzając ostatecznie, ze względu na sposób rozstrzygnięcia sprawy, kwestii sądu właściwego do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania, wskazał na możliwość odwołania się przy rozpoznawaniu tego wniosku do judykatów Sądu Najwyższego rozważających kwestie właściwości funkcjonalnej sądów wojskowych.

W toku postępowania przez Sędem Okręgowym w O. wnioskodawca został wezwany do uzupełnienia braku formalnego wniosku o wznowienie postępowania przez sporządzenie go i podpisanie przez adwokata. Uzupełniony wniosek wpłynął do Sądu Okręgowego w O. w dniu 6 maja 2013 r.

Postanowieniem z dnia 28 czerwca 2013 r., sygn. akt: VII Ko .../13, Sąd Okręgowy w O. wniosek o wznowienie pozostawił bez rozpoznania z powodu zaistnienia przeszkody w postaci powagi rzeczy osądzonej. Do takiej oceny upoważniło Sąd postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z 11 września 2012 r., który rozpoznał identyczny w treści wniosek, dotyczący tego samego skazanego, jak i tej samej sprawy, przywołując te same okoliczności faktyczne.

Na to postanowienie zażalenie wniósł wnioskodawca.

Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2013 r., sygn. akt II AKz .../13, uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał według właściwości Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do rozpoznania. Sąd wyszedł z założenia, że złożenie wniosku o wznowienie postępowania przez inny podmiot aniżeli właściwy, wymieniony w art. 545§2 k.p.k., jest czynnością prawnie

bezskuteczną i taki wniosek nie może wywołać żadnych skutków prawnych. To skutkowało ustaleniem, że dalsze czynności Wojskowego Sądu Okręgowego w W. nie miały żadnej podstawy faktycznej i prawnej. Zatem przekazanie sprawy sądowi powszechnemu powinno zostać uznane za bezskuteczne, a więc nieznajdujące podstawy w art. 35§1 i art. 39 k.p.k., co przy zaistnieniu sytuacji wskazanej w art. 439§1 pkt 3 k.p.k. skutkowało rozstrzygnięciem przyjętym w postanowieniu.

Wojskowy Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 11 października 2013 r., sygn. akt Ko ../13, wniosek obrońcy A. P. pozostawił bez rozpoznania z uwagi na zaistnienie przeszkody procesowej powagi rzeczy osądzonej. Uznano, że wniosek o wznowienie postępowania, który wpłynął do Wojskowego Sądu Okręgowego w W. w dniu 4 października i następnie został uzupełniony jest tożsamy z wnioskiem o wznowienie, który został rozpoznany przez Wojskowy Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 11 września 2012 r.

Postanowienie zaskarżył wnioskodawca i wniósł o jego uchylenie.

Przed rozpoznaniem tego zażalenia Sąd Najwyższy- Izba Wojskowa postanowieniem z dnia 17 grudnia 2013 r., sygn. akt WK 18/13, po rozpoznaniu kasacji wniesionej na korzyść wnioskodawcy przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego od postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 11 września 2012 r., sygn. akt Ko ../12, uznając, że wydanie orzeczenia co do meritum w sprawie o wznowienie postępowania dotyczącego skazanego(oskarżonego) na podstawie wniosku niesporządzonego i niepodpisanego przez obrońcę – adwokata stanowi bezzwzględną przyczynę odwoławczą, o której mowa w art. 439§1 pkt 10 k.p.k., uchylił zaskarżone postanowienie w całości i wniosek radcy prawnego o wznowienie postępowania karnego pozostawił bez rozpoznania.

Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa po rozpoznaniu zażalenia wniesionego na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 11 października 2013 r., sygn. akt Ko ../13, uchylił zaskarżone postanowienie, mając na uwadze treść orzeczenia Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej z dnia 17 grudnia 2013 r., i sprawę przekazał Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania.

W dniu 30 grudnia 2012 r. do Sądu Najwyższego-Izby Wojskowej wpłynęła skarga A. P. na przewlekłość postępowania sądowego toczącego się przed Wojskowym Sądem Okręgowym w W. w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania. W uzasadnieniu skargi wnioskodawca podniósł, że Wojskowy Sąd Okręgowy w W. na posiedzeniu w dniu 14 grudnia 2012 r., bez dodatkowego przesłuchania stron obecnych na posiedzeniu, postanowił uznać się niewłaściwym do rozpoznania kolejnego wniosku o wznowienie postępowania karnego zakończonego prawomocnym wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w O. z dnia 3 grudnia 1974 r., mimo, że pierwszy wniosek dotyczący wznowienia tego samego postępowania karnego został przez ten sam Sąd merytorycznie rozpoznany postanowieniem z dnia 11 września 2012 r., sygn. akt Ko .../12. Następstwem tej decyzji Sądu, jak i kolejnych decyzji sądowych, które zapadły w sprawie wniosku o wznowienie postępowania była przewlekłość postępowania sądowego. W konkluzji wnioskodawca wniósł o stwierdzenie przewlekłości postępowania w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania karnego i zapłatę stosownego zadośćuczynienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1483 ze zm.) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. W świetle treści art. 2 ust. 2 tej ustawy przesłankami umożliwiającymi stwierdzenie przewlekłości są terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony i zachowanie zwłaszcza strony, która zarzuca przewlekłość postępowania. Ustawa nie określa przeciętnego czasu oczekiwania na rozpatrzenie sprawy. Analizując przewlekłość postępowania oceniamy przebieg całego postępowania w sprawie od

chwili jego wszczęcia (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2013 r., III SPZP 1/13, Biul. SN 2013/3/21). W judykaturze za przewlekłe uznaje się postępowanie trwające ponad 12 miesięcy (postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 lipca 2006 r., I OPP 64/06, LEX nr 360307 i z dnia 24 lipca 2008 r., II OPP 20/08, LEX nr 493700 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384). Nie jest to jednak sztywna cezura dla oceny zgodności postępowania z konwencyjnymi, konstytucyjnymi i proceduralnymi dyrektywami osądzenia sprawy w rozsądnym terminie. W myśl art. 1 ust. 1 ustawy do nieuzasadnionej zwłoki może dojść zarówno wskutek bezczynności, jak i wskutek działania sądu. Stąd konieczne jest rozważenie przy rozpoznawaniu skargi nie tylko terminowości podjętych czynności, ale także ich prawidłowości. Konsekwentnie o przewlekłości można mówić, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2011 r., III SPP 14/11, LEX nr 1095951).

Odnosząc się do realiów tej sprawy należało przypomnieć, że wniosek o wznowienie postępowania w sprawie karnej A. P. sporządzony i podpisany przez radcę prawnego, który wpłynął do Wojskowego Sądu Okręgowego w W. w dniu 4 października 2012 r., a następnie został uzupełniony, nie został merytorycznie rozpoznany do dnia procedowania w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania o wznowienie. Przyczyny takiego stanu rzeczy należy upatrywać w postanowieniu Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 14 grudnia 2012 r., sygn. akt Ko .../12, o stwierdzeniu swej niewłaściwości do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania i przekazaniu wniosku do rozpoznania sądowi powszechnemu.

Zajmując takie stanowisko Sąd skoncentrował się na ustaleniu, że obecnie przestępstwo, za które został skazany wnioskodawca nie podlega właściwości sądów wojskowych i z tego faktu wywiódł, iż do rozpoznania tego wniosku jest właściwy sąd powszechny. Rozstrzygnięcie to zasadniczo odbiegało od treści orzeczenia wydanego przez ten sam Sąd w przedmiocie pierwszego wniosku o wznowienie tego samego postępowania karnego, mocą którego wniosek został

rozpoznany merytorycznie i nie uwzględniony. Analizując uzasadnienie postanowienia z dnia 14 grudnia 2012 r. należało dojść do przekonania, że istotną rolę w zmianie stanowiska Sądu w przedmiocie określenia sądu właściwego do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania karnego zakończonego prawomocnym wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w O. z dnia 3 grudnia 1974 r. odegrał pogląd wyrażony w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 września 1991 r., I KZP 28/91, OSNKW 1992 z. 1, poz. 2) oraz wywody zawarte w uzasadnieniu tej uchwały. Odwołując się do tej uchwały i argumentując za trafnością swojego rozstrzygnięcia Sąd nie dostrzegł, że przywołane stanowisko Sądu Najwyższego dotyczyło rozstrzygnięcia kwestii sądu właściwego do orzekania, na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w przedmiocie nieważności orzeczeń wydanych przez sądy wojskowe w sprawach osób cywilnych, które na podstawie art. 1 i 2 oraz 5 ustawy z dnia 5 kwietnia 1955r. o przekazaniu sądom powszechnym dotychczasowej właściwości sądów wojskowych w sprawach karnych osób cywilnych, funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa publicznego, Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej (Dz. U. Nr 15, poz. 83) zostały przekazane sądom powszechnym. W uzasadnieniu uchwały stwierdzono, że sprawy przekazane w 1955 r. z sądów wojskowych do sądów powszechnych pozostają w gestii tych ostatnich na trwałe. Stwierdzono, że aktualnie (w zasadzie od 1956 r.) nie ma już w toku takich spraw, które podlegałyby merytorycznemu rozpoznaniu przez sądy wojskowe (art. 1 i 2 ustawy), lecz są to sprawy zakończone prawomocnymi wyrokami, co do których może wchodzić w grę tylko postępowanie sądowe po uprawomocnieniu się orzeczenia i w tych sprawach właściwe są sądy powszechne. Wskazać jednak należało, że pogląd wyrażony w tej uchwale nie miał zastosowania w tej sprawie, albowiem przekazanie sprawy z sądu wojskowego sądowi powszechnemu nie nastąpiło (na podstawie ustawy z dnia 5 kwietnia 1955 r.). Sądem właściwym do rozpoznania wniosku o wznowienie jest na podstawie art. 7 przepisów wprowadzających Kodeks postępowania karnego- ustawa z 6 czerwca 1997 r., Dz. U. Nr 89, poz. 556 ze zm.) sąd wojskowy. To nieprawidłowe orzeczenie Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z 14 grudnia 2012 r., wydane na początku

postępowania o wznowienie postępowania karnego, skutkowało koniecznością wydania kolejnych orzeczeń przez Sąd Najwyższy, sądy powszechne i sąd wojskowy, które umożliwiają, ale ze zwłoką przekraczającą 12 miesięcy, rozpoznanie uzupełnionego wniosku o wznowienie postępowania. Taka sytuacja wywołana wyłącznie nietrafnym stanowiskiem prawnym wyrażonym w postanowieniu Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 14 grudnia 2012 r., sygn. akt Ko 71/12, uniemożliwiła wnioskodawcy rzeczywiste i skuteczne korzystanie z gwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie prawa człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 i 285) prawa do rozpoznania sprawy przez sąd w rozsądnym terminie. Uwzględniając te okoliczności należało stwierdzić przewlekłość postępowania o wznowienie postępowania karnego, zainicjonowanego wnioskiem z dnia 4 października 2012 r i przyznać wnioskodawcy kwotę pieniężną w wysokości 3 000 zł uwzględniającą czas trwania postępowania i rozmiar krzywdy doznanej przez wnioskodawcę. Wobec treści rozstrzygnięcia należało, po myśli art. 17 ust. 3 ustawy o skardze ..., zwrócić uiszczoną opłatę od skargi.